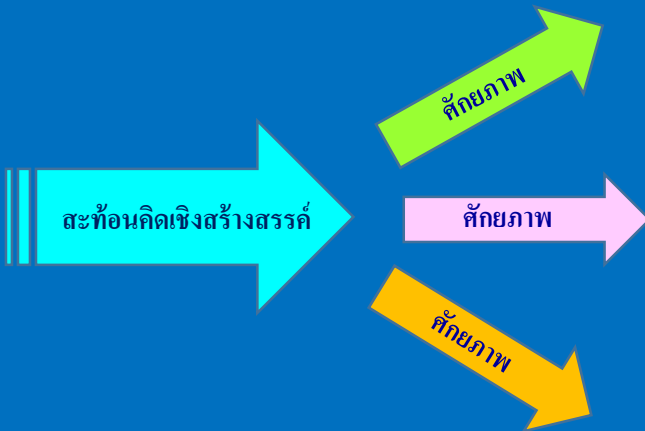

การสะท้อนคิดเชิงสร้างสรรค์เพื่อกระตุ้นศักยภาพผู้เรียน:
บทบาทการโค้ชในศตวรรษที่ 21

รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่
รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนาผล
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การสะท้อนคิดเชิงสร้างสรรค์เพื่อกระตุ้นศักยภาพผู้เรียน:
บทบาทการโค้ชในศตวรรษที่ 21

รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่
รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนาผล
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การสะท้อนคิดเชิงสร้างสรรค์เพื่อกระตุ้นศักยภาพผู้เรียน:
บทบาทการโค้ชในศตวรรษที่ 21

รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่

รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนาผล

พิมพ์เผยแพร่ออนไลน์ สิงหาคม 2562

แหล่งเผยแพร่ ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้

www.curriculumandlearning.com

พิมพ์ที่ ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้, กรุงเทพมหานคร

หนังสือเล่มนี้ไม่มีลิขสิทธิ์จัดพิมพ์เพื่อส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และการแบ่งปัน

คำนำ

หนังสือ “การสะท้อนคิดเชิงสร้างสรรค์เพื่อกระตุ้นศักยภาพผู้เรียน: บทบาทการโค้ชในศตวรรษที่ 21” เล่มนี้ เขียนขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการสะท้อนคิดเชิงสร้างสรรค์ของผู้สอนเพื่อกระตุ้นผู้เรียนให้ใช้ศักยภาพสูงสุดของตนเองและเกิด Growth mindset ซึ่งเป็นปัจจัยเบื้องต้นของการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องได้มากพอสมควร

รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่

รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนาผล

สารบัญ

1. บทนำ	1
2. ความหมายของการสะท้อนคิดเชิงสร้างสรรค์	2
3. การสะท้อนคิดเชิงสร้างสรรค์ส่งผลต่อ Growth mindset	2
4. แนวทางการสะท้อนคิดเชิงสร้างสรรค์เพื่อกระตุ้น ศักยภาพผู้เรียน	4
5. ตัวอย่างพลังคำถามที่ใช้ในการสะท้อนคิด	5
6. บทสรุป	6
บรรณานุกรม	7

การสะท้อนคิดเชิงสร้างสรรค์เพื่อกระตุ้นศักยภาพผู้เรียน:

บทบาทการโค้ชในศตวรรษที่ 21

1. บทนำ

ศักยภาพผู้เรียนเป็นความสามารถด้านต่างๆ ที่แฝงอยู่ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการกระตุ้นจากผู้สอนอย่างถูกวิธีและเหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียนแต่ละคน

การสะท้อนคิดเชิงสร้างสรรค์ (creative reflecting) เป็น การที่ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนสะท้อนคิดตนเอง (self - reflection) โดยการใช้พลังคำถาม (power questions) ตลอดจนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้เรียน โดยไม่ใช้อำนาจการสั่งการ หรือยึดเยียดความคิดของตนเองให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนคิดเหมือนกับผู้สอน

การสะท้อนคิดเชิงสร้างสรรค์ของผู้สอนไปยังผู้เรียน ช่วยทำให้ผู้เรียนทบทวนกระบวนการทางความคิด (Thinking process) หรือความคิดของตนเอง มองเห็นความสามารถและศักยภาพที่ซ่อนอยู่แต่ยังไม่ได้นำมาออกมาใช้ ให้ผู้เรียนดึงออกมาใช้ให้ ได้มากที่สุดเต็มความสามารถ

2. ความหมายของการสะท้อนคิดเชิงสร้างสรรค์

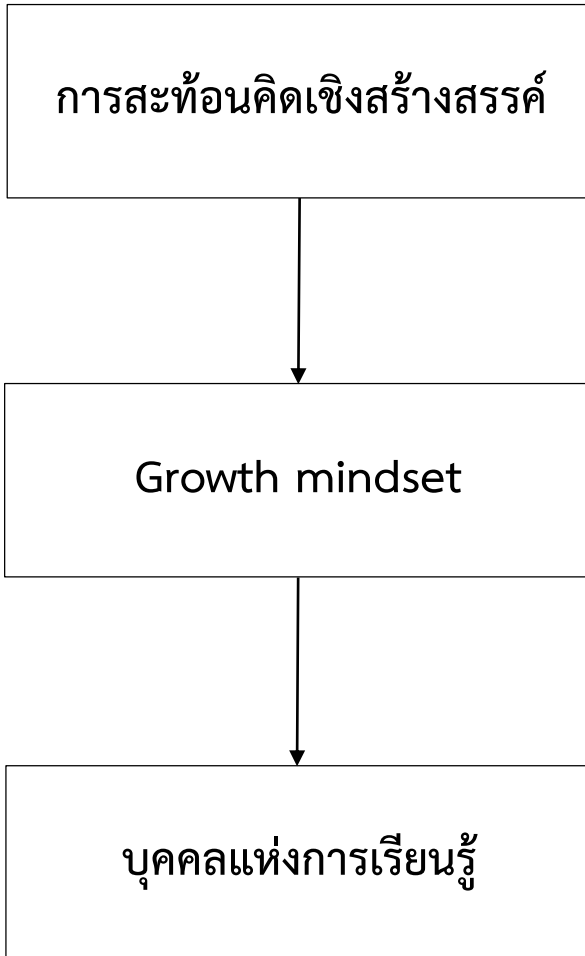
การสะท้อนคิดเชิงสร้างสรรค์ เป็นบทบาทการโค้ชของผู้สอนที่เปรียบเสมือนกระจกสะท้อนความคิดให้กับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเห็นความคิดหรือกระบวนการทางความคิดของตนเองทั้งที่เป็นจุดแข็งและข้อจำกัดต่อการพัฒนาศักยภาพของตนเอง เช่น ความคิดว่าตนเองไม่มีความสามารถ เป็นต้น

การสะท้อนคิดเชิงสร้างสรรค์มุ่งกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการทางความคิดแบบก้าวหน้า หรือ Growth mindset คือการมีความคิดความเชื่อในศักยภาพของตนเองที่จะกระทำการสิ่งต่างๆ ได้สำเร็จบนพื้นฐานของความอดทน มุ่งมั่น และพยายาม

3. การสะท้อนคิดเชิงสร้างสรรค์ ส่งผลต่อ

Growth mindset

การสะท้อนคิดเชิงสร้างสรรค์เป็นบทบาทหนึ่งของการโค้ชเพื่อกระตุ้นศักยภาพของผู้เรียน ผู้สอนควรสะท้อนคิดให้กับผู้เรียนด้วยวิธีการที่มีประสิทธิภาพ และมีความต่อเนื่อง ผู้เรียนพัฒนา Growth mindset และส่งผลทำให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

แผนภาพ 1 การสะท้อนคิดเชิงสร้างสรรค์ส่งผลต่อ Growth mindset และการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

4. แนวทางการสะท้อนคิดเชิงสร้างสรรค์ เพื่อกระตุ้นศักยภาพผู้เรียน

การสะท้อนคิดเชิงสร้างสรรค์มุ่งเน้นที่การกระตุ้นให้ผู้เรียน มีความคาดหวังที่จะประสบความสำเร็จ และใช้ศักยภาพของตนเอง อย่างถึงที่สุด

1. เปิดใจกว้างรับฟังความคิดที่แท้จริงของผู้เรียน แล้วชี้แนะให้ผู้เรียนมองเห็นความคิดของตนเอง ไม่ว่าจะความคิดนั้น จะเป็นความคิดที่ถูกต้องหรือไม่ก็ตาม

2. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนตรวจสอบกระบวนการทางความคิดของตนเอง ให้เห็นถึงกระบวนการทางความคิดที่นำมาสู่ การกระทำต่างๆ กระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นว่าความคิดเป็นจุดเริ่มต้นของ การกระทำ

3. เมื่อผู้เรียนมองเห็นกระบวนการทางความคิดของตนเอง แล้ว ผู้สอนใช้พลังคำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนหาเหตุผลว่า เพราะอะไร จึงคิดเช่นนั้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจว่า กระบวนการทางความคิด คือจุดเริ่มต้นของพฤติกรรมต่างๆ ของผู้เรียนเอง ที่จะต้อง หมั่นสำรวจตรวจสอบอยู่เสมอ

4. ใช้พลังคำถามกระตุ้นผู้เรียนให้**คิดทบทวนความคิดของตนเอง (reflective thinking)** ก่อนที่จะกระทำสิ่งต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการทบทวนตรวจสอบความคิดของตนเอง

5. ให้ผู้เรียนตรวจสอบผลการปฏิบัติหรือผลการกระทำของตนเองว่าการปฏิบัติหรือการกระทำต่างๆ ส่งผลดีต่อตนเองอย่างไร และให้ผู้เรียนคิดเชื่อมโยงให้ได้ว่า กระบวนการทางความคิดของตนเองเป็นอย่างไร

6. ชี้แนะให้ผู้เรียนเห็นว่ากระบวนการทางความคิดที่ดีที่ถูกต้องของตนเองนั้นส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนรู้

5. ตัวอย่างพลังคำถามที่ใช้ในการสะท้อนคิด

1. ความคิดขณะนี้เป็นอย่างไ
2. สิ่งที่คิดในขณะนี้มุ่งเป้าหมายอะไร
3. คาดว่าสิ่งที่คิดอยู่ในขณะนี้ จะส่งผลอะไรในอนาคต

4. มีความคิดอะไรเกิดขึ้นบ้าง ก่อนที่จะลงมือทำสิ่งนี้
5. มีความคิดอะไรเกิดขึ้น จึงได้ทำสิ่งนี้
6. มีเหตุผลอะไรในการทำสิ่งนี้
7. ความคิดอะไรที่เป็นสาเหตุทำให้มีวิธีการทำแบบนี้
8. ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นนี้ มีปัจจัยมาจากความคิดอะไร
9. ความคิดที่ส่งผลดีต่อผลลัพธ์ตามต้องการคืออะไร
10. ความคิดที่ควรปรับเปลี่ยนหรือปรับปรุงคืออะไร

6. บทสรุป

ศักยภาพของผู้เรียนสามารถกระตุ้นได้ด้วยการสะท้อนคิดเชิงสร้างสรรค์ของผู้สอน ซึ่งเป็นบทบาทหนึ่งของการโค้ชเพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นกระบวนการทางความคิดของตนเองที่เป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิด Growth mindset และใช้ความมุ่งมั่น พยายามของตนเองไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่ปรารถนา

บรรณานุกรม

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล. (2558). *การโค้ชเพื่อการรู้คิด*. (พิมพ์ครั้งที่ 5 ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.

Baker, L. (2013). Metacognition. Retrieved from <http://www.education.com/reference/article/metacognition/>

Faculty Development and Instructional Design Center, Northern Illinois University. (2019). Getting Students to Think About Their Thinking. Retrieved from <https://facdevblog.niu.edu/metacognition>

ศักยภาพผู้เรียนเป็นความสามารถด้านต่างๆ ที่แฝงอยู่
จำเป็นต้องได้รับการกระตุ้นจากผู้สอน

